

**STAATSBLAD
VAN DE
REPUBLIEK SURINAME**

WET van 5 september 2002, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafvordering (S.B. 1977 no. 94, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 1989 no. 100) en het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 1993 no. 35) in verband met de bescherming van bedreigde getuigen.

DE PRESIDENT VAN DE REPUBLIEK SURINAME,

In overweging genomen hebbende, dat - in verband met de bescherming van bedreigde getuigen - het nodig is het Wetboek van Strafvordering (S.B. 1977 no. 94, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 1989 no. 100) en het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 1993 no. 35) nader te wijzigen;

Heeft, de Staatsraad gehoord, na goedkeuring door De Nationale Assemblée, bekrachtigd de onderstaande wet:

ARTIKEL I

In het Wetboek van Strafvordering (S.B. 1977 no. 94, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 1989 no. 100) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- A. Onder plaatsing van het cijfer 1 vóór de aanhef van artikel 177, worden aan dit artikel drie nieuwe leden 2, 3 en 4 toegevoegd, luidende als volgt:
2. De rechter-commissaris kan hetzij ambtshalve, hetzij op de vordering van de vervolgingsambtenaar of op het verzoek van de verdachte of diens raadsman of van de getuige, bepalen dat het vragen naar een bepaald gegeven, bedoeld in lid 1 van dit artikel, achterwege zal worden gelaten, indien er gegrond vermoeden bestaat dat de getuige in verband met het afleggen van zijn verklaring overlast zal ondervinden of in de uitoefening van zijn beroep zal worden belemmerd; de rechter-commissaris neemt de maatregelen die redelijkerwijs nodig zijn om onthulling van dit gegeven te voorkomen.
 3. De rechter-commissaris maakt in zijn proces-verbaal melding van de redenen waarom het bepaalde in lid 2 van dit artikel toepassing heeft gevonden.
 4. In geval van een verhoor van een bedreigde getuige vindt het bepaalde in lid 1 van dit artikel toepassing.
- B. Onder plaatsing van het cijfer 1 vóór de aanhef van artikel 192, worden aan dit artikel twee leden 2 en 3 toegevoegd, luidende als volgt:
2. De vervolgingsambtenaar kan bij met redenen omklede beslissing weigeren een bevel van de rechter-commissaris tot dagvaarding als bedoeld in lid 1 van dit artikel ten uitvoer te leggen, indien de vervolgingsambtenaar op grond van zijn aanvankelijk oordeel, dat de getuige

voldoet aan de in artikel 206a lid 1 onder a en b genoemde voorwaarden, hem heeft toegezegd dat hij op geen andere wijze dan overeenkomstig het bepaalde in de artikelen 206c tot en met 206f zal worden verhoord; na de weigering onverwijld en schriftelijk ter kennis van de rechter-commissaris en de verdachte te hebben gebracht, dient de vervolgingsambtenaar, indien hij zulks nog niet heeft gedaan, de vordering, bedoeld in artikel 206a lid 1, in.

3. Het bepaalde in lid 2 blijft van toepassing in geval van een dagvaarding van een bedreigde getuige.

- C. Na artikel 199 wordt een nieuw artikel 199a toegevoegd, luidende als volgt:

Artikel 199a

De getuige die uit hoofde van zijn ambt of beroep betrokken is bij het verhoor van een bedreigde getuige of van een daaraan voorafgaand verhoor van die getuige tijdens het voorbereidend onderzoek, kan zich verschonen van het beantwoorden van een hem gestelde vraag, voor zover zulks voor het verborgen houden van de identiteit van de bedreigde getuige noodzakelijk is.

- D. In Titel II van Boek II wordt na artikel 206 een nieuwe afdeling Vierde Afdeling A toegevoegd, luidende als volgt:

VIERDE AFDELING A BEDREIGDE GETUIGEN

Artikel 206a

1. De rechter-commissaris beveelt hetzij ambtshalve, hetzij op de vordering van de vervolgingsambtenaar of op het verzoek van de verdachte of diens raadsman of van de getuige, dat ter gelegenheid van het verhoor van die getuige diens identiteit verborgen wordt gehouden, indien:
 - a. de getuige of een andere persoon, met het oog op de door de getuige af te leggen verklaring, zich zodanig bedreigd kan achten dat, naar redelijkerwijze moet worden aangenomen, voor het leven, de gezondheid of de veiligheid dan wel de ontwrichting van het gezinsleven of het sociaal-economisch bestaan van die getuige of van die andere persoon moet worden gevreesd, en
 - b. de getuige te kennen heeft gegeven wegens deze bedreiging geen verklaring te willen afleggen; in het andere geval wijst hij de vordering of het verzoek af.
2. De vervolgingsambtenaar, de verdachte en diens raadsman, en de getuige worden in de gelegenheid gesteld daaromtrent te worden gehoord.

3. De rechter-commissaris gaat niet over tot het verhoor van de getuige, zolang tegen zijn beschikking nog hoger beroep openstaat en, zo dit is ingesteld, totdat het is ingetrokken of daarop is beslist, tenzij het belang van het onderzoek geen uitstel van het verhoor gedooft; in dat geval houdt de rechter-commissaris het proces-verbaal van verhoor van de getuige onder zich totdat op het hoger beroep is beslist.

Artikel 206b

1. De ingevolge artikel 206a lid 1 gegeven beschikking van de rechter-commissaris is met redenen omkleed, gedagtekend en ondertekend en wordt onverwijld schriftelijk ter kennis gebracht van de vervolgingsambtenaar en betekend aan de verdachte en de getuige, met vermelding van de termijn waarbinnen en de wijze waarop het rechtsmiddel, dat tegen de beschikking openstaat, moet worden ingesteld.
2. Tegen de beschikking staat voor de vervolgingsambtenaar binnen veertien dagen na de dagtekening van de beschikking en voor de verdachte en de getuige binnen veertien dagen na de betekening daarvan hoger beroep open bij het gerecht in feitelijke aanleg, waarvoor de zaak wordt vervolgd.
3. Het gerecht beslist zo spoedig mogelijk; indien het hoger beroep tegen een overeenkomstig artikel 206a lid 1 gegeven bevel gegrond wordt geoordeeld en de rechter-commissaris de getuige reeds met inachtneming van de

artikelen 206c tot en met 206f heeft verhoord, draagt de rechter-commissaris zorg dat het proces-verbaal van verhoor van de getuige wordt vernietigd; de rechter-commissaris maakt hiervan proces-verbaal op; artikel 206f is van overeenkomstige toepassing.

4. Tegen de beschikking van het gerecht is hoger beroep niet toegelaten.

Artikel 206c

1. Voorafgaand aan het verhoor van een bedreigde getuige stelt de rechter-commissaris zich op de hoogte van diens identiteit en vermeldt in het proces-verbaal dit te hebben gedaan.
2. De getuige wordt overeenkomstig het bepaalde in artikel 196 beëdigd of aangemaand.
3. De rechter-commissaris verhoort de bedreigde getuige op een zodanige wijze dat zijn identiteit verborgen blijft.

Artikel 206d

1. Indien het belang van het verborgen blijven van de identiteit van de bedreigde getuige zulks vordert, kan de rechter-commissaris bepalen dat de verdachte of diens raadsman dan wel beiden het verhoor van de bedreigde getuige niet mogen bijwonen; in het laatste geval is ook de vervolgingsambtenaar niet bevoegd daarbij tegenwoordig te zijn.

2. De rechter-commissaris stelt de vervolgingsambtenaar, de verdachte of diens raadsman, indien hij het verhoor van de getuige niet heeft bijgewoond, zo spoedig mogelijk in kennis van de inhoud van de door de getuige afgelegde verklaring, hem de gelegenheid biedend schriftelijk de vragen op te geven die hij gesteld wenst te zien; tenzij het belang van het onderzoek geen uitstel van het verhoor gedooft, kunnen vragen reeds voor de aanvang van het verhoor worden opgegeven.
3. Ingeval de rechter-commissaris belet dat een door de bedreigde getuige gegeven antwoord ter kennis komt van de vervolgingsambtenaar, de verdachte of diens raadsman, doet de rechter-commissaris in het proces-verbaal opnemen dat de gestelde vraag door de bedreigde getuige is beantwoord.

Artikel 206e

Tijdens het verhoor onderzoekt de rechter-commissaris de betrouwbaarheid van de bedreigde getuige en legt daaromtrent in het proces-verbaal rekenschap af.

Artikel 206f

1. De rechter-commissaris neemt, zoveel mogelijk in overleg met de vervolgingsambtenaar, de maatregelen die redelijkerwijs nodig zijn om de identiteit van de bedreigde getuige en de getuige, ten aanzien van wie een verzoek of vordering als bedoeld in artikel 206a lid 1 is ingediend zolang daaromtrent nog niet onherroepelijk is beslist, verborgen te houden.

2. Hij is bevoegd voor dat doel in processtukken gegevens betreffende de identiteit van de getuige onvermeld te laten of processtukken te anonimiseren.
 3. De anonimisering wordt door de rechter-commissaris en de griffier ondertekend of gewaarmerkt.
- E. Na artikel 245 wordt een artikel 245a toegevoegd, luidende als volgt:

Artikel 245a

De vervolgingsambtenaar kan bij met redenen omklede beslissing weigeren een door de verdachte opgegeven getuige te doen dagvaarden of te doen oproepen of een door de rechter gegeven bevel tot dagvaarding of oproeping van een getuige ten uitvoer te leggen:

- a. indien de getuige een bedreigde getuige is, of
 - b. indien de vervolgingsambtenaar op grond van zijn aanvankelijk oordeel, dat de getuige voldoet aan de in artikel 206a lid 1 onder a en b genoemde voorwaarden, hem heeft toegezegd dat hij op geen andere wijze dan overeenkomstig het bepaalde in de artikelen 206c tot en met 206f zal worden verhoord; de weigering wordt onverwijld schriftelijk ter kennis gebracht van de rechter en de verdachte.
- F. Onder plaatsing van het cijfer 1 vóór de aanhef van artikel 267, worden aan dit artikel acht leden 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 en 9 toegevoegd, luidende als volgt:

2. Hij legt ook een lijst van getuigen over, welke de President van het Hof van Justitie doet voorlezen door de griffier.
3. Onmiddellijk nadat de lijst is overgelegd en voorgelezen, kan de verdachte, indien de dagvaarding of oproeping van een door hem opgegeven getuige overeenkomstig artikel 244 lid 4 door de vervolgingsambtenaar is verzuimd of op grond van artikel 245a is geweigerd, de rechter verzoeken alsnog de dagvaarding of oproeping van die getuige te bevelen.
4. De rechter beveelt dat de overeenkomstig artikel 244 lid 2 opgegeven getuigen, wiens dagvaarding of oproeping is verzuimd of op grond van artikel 245a is geweigerd, tegen een door hem te bepalen tijdstip ter terechtzitting zal worden gedagvaard of schriftelijk opgeroepen, tenzij hij bij met redenen omklede beslissing van oordeel is dat door het niet horen van die getuigen redelijkerwijs noch het Openbaar Ministerie in de vervolging noch de verdachte in zijn verdediging kan worden geschaad.
5. Indien de vervolgingsambtenaar op de in artikel 245a onder b genoemde grond heeft geweigerd een door de verdachte opgegeven getuige te doen dagvaarden of te doen oproepen of een door de rechter gegeven bevel tot dagvaarding of oproeping van een getuige ten uitvoer te leggen en ten aanzien van die getuige geen beschikking, bedoeld in artikel 206a lid 1, is gegeven, stelt de rechter de stukken in handen van de rechter-commissaris teneinde de getuige, zo nodig met inachtneming van de artikelen 206c tot en met 206f te doen verhoren; in geval

- van een door de verdachte opgegeven getuige blijft het bepaalde in de vorige volzin buiten toepassing, indien de rechter bij met redenen omklede beslissing van oordeel is dat door het achterwege blijven van het verhoor de verdachte redelijkerwijs niet in zijn verdediging is geschaad; de vervolgingsambtenaar dient onmiddellijk nadat de stukken in handen van de rechter-commissaris zijn gesteld de vordering, bedoeld in artikel 206a lid 1, in; artikel 168 is van overeenkomstige toepassing.
6. De getuige, wiens dagvaarding of oproeping door de rechter is bevolen of wiens plaatsing op de lijst door de vervolgingsambtenaar is verzuimd, wordt door de griffier op de lijst gebracht.
 7. Op vordering van de vervolgingsambtenaar of op verzoek van de verdachte worden getuigen, die niet op de lijst voorkomen doch op de terechtzitting tegenwoordig zijn, alsnog door de griffier op de lijst gebracht, tenzij de rechter bij met redenen omklede beslissing van oordeel is dat door het niet horen van die getuigen redelijkerwijs noch het Openbaar Ministerie in de vervolging noch de verdachte in zijn verdediging kan worden geschaad.
 8. Alle op de lijst gebrachte getuigen worden gehoord, tenzij de rechter met toestemming van de vervolgingsambtenaar en de verdachte van hun verhoor afziet.
 9. Het niet nakomen van het bepaalde in de leden 4 tot en met 8 heeft nietigheid ten gevolge.

G. Aan artikel 273 lid 1 wordt de volgende zin toegevoegd:

Indien er geground vermoeden bestaat dat de getuige in verband met het afleggen van zijn verklaring overlast zal ondervinden of in de uitoefening van zijn beroep zal worden belemmerd, kan de rechter bepalen dat het vragen naar een bepaald gegeven, bedoeld in de vorige zin, achterwege zal worden gelaten; de rechter neemt de maatregelen die redelijkerwijs nodig zijn om onthulling van dit gegeven te voorkomen.

H. Onder plaatsing van het cijfer 1 vóór de aanhef van artikel 279, wordt aan artikel 279 een lid 2 toegevoegd, luidende als volgt:

2. In afwijking van het bepaalde in lid 1 van dit artikel is de toestemming van de verdachte voor het vertrek van de getuige uit de gehoorzaal niet vereist, indien de getuige voldoet aan de voorwaarden, gesteld in artikel 273 lid 1 tweede volzin.

I. In artikel 284 lid 1 wordt na de zinsnede "weigert getuigenis te geven" en voor de komma de zinsnede toegevoegd: of indien een getuige met inachtneming van de artikelen 206c tot en met 206f is verhoord.

J. In artikel 301 wordt, onder vernummering van lid 2 tot lid 3, een nieuw lid 2 toegevoegd, luidende als volgt:

2. Artikel 267 lid 5 is van overeenkomstige toepassing op het bevel tot dagvaarding of schriftelijke oproeping van getuigen als bedoeld in lid 1 van dit artikel en het daarbij gevoegde bevel tot medebrenging.

K. In artikel 302 lid 2 wordt de zinsnede "de tweede, derde, vierde en vijfde" vervangen door: de tweede tot en met de vijfde.

L. Onder plaatsing van het cijfer 1 vóór de aanhef van artikel 307, wordt aan artikel 307 een nieuw lid 2 toegevoegd, luidende als volgt:

2. De artikelen 240 leden 2 en 3, 245a en 267 leden 5 en 7 zijn van overeenkomstige toepassing.

M. In artikel 328 wordt, onder vernummering van lid 2 tot lid 3, een nieuw lid 2 toegevoegd, luidende als volgt:

2. De verklaring van een getuige wiens identiteit niet blijkt, kan alleen medewerken tot het bewijs dat de verdachte het telastegelegde feit heeft begaan, indien ten minste is voldaan aan de voorwaarden dat de getuige een bedreigde getuige is en als zodanig door de rechter-commissaris op de wijze voorzien in de artikelen 206c tot en met 206f is verhoord.

N. Aan artikel 330 wordt na lid 2 een lid 3 toegevoegd, luidende als volgt:

3. Een schriftelijk bescheid houdende de verklaring van een persoon wiens identiteit niet blijkt, kan alleen medewerken tot het bewijs dat de verdachte het telastegelegde feit heeft begaan, indien ten minste aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- a. de bewijsbeslissing vindt in belangrijke mate steun in andersoortig bewijsmateriaal;
- b. door of namens de verdachte is niet op enig moment in het geding de wens te kennen gegeven

om de in de aanhef bedoelde persoon te ondervragen of te doen ondervragen.

- O. Na artikel 330 wordt een artikel 330a toegevoegd, luidende als volgt:

Artikel 330a

Het bewijs dat de verdachte het telastegelegde feit heeft begaan, kan door de rechter niet uitsluitend worden aangenomen op grond van verklaringen van bedreigde getuigen of schriftelijke bescheiden houdende verklaringen van personen wier identiteit niet blijkt.

- P. Onder plaatsing van het cijfer 1 vóór de aanhef van artikel 335, wordt aan artikel 335 een lid 2 toegevoegd, luidende als volgt:

2. In geval van een weigering van de vervolgingsambtenaar om een door de rechter gegeven bevel tot dagvaarding of oproeping van een getuige als bedoeld in artikel 245a ten uitvoer te leggen, terwijl die getuige ingevolge een onherroepelijke rechterlijke beslissing geen bedreigde getuige is, spreekt de rechter de niet-ontvankelijkheid van de vervolgingsambtenaar in zijn vervolging uit.

- Q. In artikel 344 lid 1 wordt tussen de woorden "artikel 196 lid 2" en "geeft" toegevoegd: of van een bedreigde getuige, of van een getuige verhoord op de wijze als voorzien in de artikelen 177 lid 2, 273 lid 1 tweede en derde volzin, of van schriftelijke bescheiden als bedoeld in artikel 330 lid 3.

- R. Na artikel 380 wordt een artikel 380a toegevoegd, luidende als volgt:

Artikel 380a

1. De getuige stelt het hoger beroep als bedoeld in artikel 206b lid 2 in door middel van een schriftelijke verklaring die hij doet toekomen aan de vervolgingsambtenaar; de vervolgingsambtenaar tekent dag en uur van ontvangst onverwijld op de ingekomen verklaring aan.
 2. De vervolgingsambtenaar doet onverwijld schriftelijk mededeling van het hoger beroep aan de griffie van het gerecht, bij hetwelk de beschikking is gegeven; de mededeling wordt na ontvangst op de griffie bij de processtukken gevoegd; van de instelling van het hoger beroep wordt dadelijk aantekening gedaan in het op de griffie berustend register.
 3. Als dag van het hoger beroep geldt de dag van ontvangst van de schriftelijke verklaring door de vervolgingsambtenaar.
- S. Aan artikel 383 wordt een lid 3 toegevoegd, luidende als volgt:
3. Met betrekking tot de intrekking en afstand van het hoger beroep, ingesteld door een getuige op de voet van het bepaalde in artikel 206b lid 2, is artikel 380a van overeenkomstige toepassing.
- T. Onder plaatsing van het cijfer 1 vóór de aanhef van artikel 511, wordt aan artikel 511 een lid 2 toegevoegd, luidende als volgt:
2. Voor zover de in lid 1 van dit artikel genoemde bepalingen betrekking hebben op een getuige wiens identiteit niet of slechts ten dele blijkt, vinden zij geen toepassing.

ARTIKEL II

In het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 1993 no. 35) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- A. In artikel 26 wordt na het vijfde lid een nieuw zesde lid toegevoegd, luidende als volgt:

De in het vierde lid van dit artikel genoemde artikelen vinden geen toepassing voor zover deze betrekking hebben op een getuige wiens identiteit niet of slechts ten dele blijkt.

- B. Na artikel 345 wordt een artikel 345a toegevoegd, luidende als volgt:

Artikel 345a

Degene die opzettelijk mondeling, door gebaren, bij geschrift of afbeelding zich jegens een persoon uit, kennelijk om diens vrijheid om naar waarheid of geweten ten overstaan van een rechter of ambtenaar een verklaring af te leggen te beïnvloeden, terwijl hij weet of ernstige reden heeft te vermoeden dat die verklaring zal worden afgelegd, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren.

ARTIKEL III

1. Deze wet wordt in het Staatsblad van de Republiek Suriname afgekondigd.

2. Zij treedt in werking met ingang van de dag volgende op die van haar afkondiging.
3. De Minister van Justitie en Politie is belast met de uitvoering van deze wet.

Gegeven te Paramaribo, de 5e september 2002.

R.R. VENETIAAN

Uitgegeven te Paramaribo, de 23ste september 2002,
De Minister van Binnenlandse Zaken,

U. JOELLA – SEWNUNDUN.

WET van 5 september 2002, houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafvordering (S.B. 1977 no. 94, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 1989 no. 100) en het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 1993 no. 35) in verband met de bescherming van bedreigde getuigen.

MEMORIE VAN TOELICHTING

1. Algemeen

Een van de manieren waarop daders van georganiseerde criminaliteit, waartoe de handel in verdovende middelen bij uitstek mag worden gerekend, aan opsporing en vervolging weten te ontkomen bestaat in het bedreigen van getuigen die belastende verklaringen kunnen afleggen. Sorteert de bedreiging effect, dan komt het belang van de samenleving bij het doelmatig opsporen, vervolgen en berechten van daders van strafbare feiten in het gedrang. Dat belang nu weegt zwaar, zeker waar het gaat om ernstige strafbare feiten, zoals de betrokkenheid bij handel in verdovende middelen.

Bedreigde getuigen moeten in staat worden gesteld een verklaring af te leggen. Het behoort tot de verantwoordelijkheid van de Staat om te zorgen dat bedreigde getuigen in de gelegenheid worden gesteld om "in alle vrijheid" en in het openbaar aan hun wettelijke verplichtingen te kunnen voldoen. Voorkomen dient te worden dat de verdachte die een getuige bedreigt een onrechtmatig verkregen voordeel in de strafrechtelijke procedure verkrijgt.

Het probleem van de bedreigde getuige concentreert zich rondom twee, tegenstrijdige, strafvorderlijke belangen.

Aan de ene kant is er het belang van de waarheidsvinding dat met zich meebrengt dat de materiële waarheid boven water dient te komen, aan de andere kant het belang van een behoorlijke strafrechtspleging dat met zich meebrengt dat de waarheidsvinding geschiedt met inachtneming van de beginselen van een eerlijk proces. Een verdachte heeft recht op een eerlijk proces. Dat recht is vastgelegd in artikel 14 eerste lid IVBPR dat garandeert dat een ieder bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde strafvervolging het recht op een eerlijk proces heeft. Behalve genoemde strafvorderlijke belangen zijn er ook andere rechtsbelangen in het geding, te weten de bescherming van de bedreigde getuige en het belang van een goede rechtspraak. Samengevat kunnen de belangen die een rol spelen als volgt worden aangeduid:

1. het belang van de samenleving bij het doelmatig opsporen, vervolgen en berechten van daders van strafbare feiten, waarbij in het bijzonder het belang van een vrije waarheidsvinding een rol speelt;
2. het belang van de verdachte bij een volwaardige erkenning als procespartij;
3. het belang van de getuige om geen ernstig nadeel te ondervinden van het nakomen van een wettelijke plicht, namelijk het afleggen van een getuigenverklaring.

Het als laatste genoemde belang van een getuige om geen nadeel te ondervinden van het afleggen van een getuigenverklaring kan worden gediend door de getuige (een zekere) anonimiteit te garanderen. De vraag die nu vervolgens centraal staat is in hoeverre onder de waarborging van het recht van een verdachte op een eerlijk proces gebruik mag worden gemaakt van verklaringen van anonieme getuigen.

Deze vraagstelling impliceert dat de wetgever van mening is dat aan bedreigde getuigen een zekere bescherming moet worden geboden en dat zij in de gelegenheid moeten worden gesteld anoniem een verklaring af te leggen. Tegelijkertijd wordt erkend dat een dergelijke gang van zaken in het algemeen niet wenselijk is. De wetgever is echter van mening dat het hier gaat om een noodzakelijk kwaad.

Uitgangspunt is dat de geboden bescherming niet dient te worden beperkt tot een bepaalde categorie (zware) delicten. Het gevolg daarvan zou immers zijn dat getuigen in veel gevallen geen bescherming genieten, namelijk wanneer het gaat om die delicten die niet tot de geselecteerde categorie behoren. Nog afgezien van het feit dat een onderscheid in deze zin allerlei problemen kan oproepen (wat te doen wanneer het plegen van een delict waarover de bescherming zich niet uitstrekt, samenhangt met het plegen van een zwaar delict waarbij dat wel het geval is?), acht de wetgever een dergelijke cesuur principieel onaanvaardbaar. Het kan en mag niet zo zijn dat een verdachte in bepaalde gevallen profijt trekt van de bedreiging die op een getuige is uitgeoefend.

Het standpunt van de wetgever is dat de nadere uitwerking van een en ander niet geheel en al dient te worden overgelaten aan de rechtspraak. Dat zou gelet op het bepaalde in artikel 1 Wetboek van Strafvordering niet verantwoord zijn. De regeling van de procesrechtelijke positie van de verdachte en de getuige in geval van een ernstige bedreiging van die getuige dient in het Wetboek van Strafvordering te worden geregeld. Daarmee zijn de rechtseenheid en de rechtszekerheid gediend. Die regeling dient twee afzonderlijke procedures te omvatten, te weten:

1. een procedure waarin een beslissing wordt genomen over de gegrondheid van de anonimiteit van de getuige, en

2. een procedure betreffende het anoniem verhoren van de getuige.

Om praktische en principiële redenen verdient het daarbij de voorkeur om beide procedures in het gerechtelijk vooronderzoek in te bedden. Dat spoort met het vigerende systeem van het Wetboek van Strafvordering, waarin het onderzoek ter terechtzitting vooral een evaluerend en toetsend karakter heeft gekregen en het verhoor van getuigen veelal is voorbehouden aan de rechter-commissaris.

Daar komt nog bij dat een regeling die zou inhouden dat een bedreigde getuige uitsluitend door de rechter ter terechtzitting kan worden verhoord, de interne openbaarheid van het strafproces aantast indien de rechter wel en de raadsman van de verdachte niet op de hoogte is van de identiteit van de getuige. Geldt de anonimiteit ook jegens de rechter, dan worden de mogelijkheden om de betrouwbaarheid van de getuige te testen tot een minimum gereduceerd en is moeilijk in te zien hoe de rechter op de voet van het bepaalde in artikel 277 Wetboek van Strafvordering vragen die de identiteit van de getuige kunnen onthullen, kan beletten.

Zou de beoordeling van de gegrondheid van de anonimiteit in handen worden gelegd van de rechter ter terechtzitting, dan is een procedure die daarin voorziet moeilijk in te passen in het systeem van het Wetboek van Strafvordering. De rechter zal ter terechtzitting de vervolgingsambtenaar, alsmede de verdachte en diens raadsman in de gelegenheid moeten stellen om hun argumenten op tafel te leggen. Vervolgens zal de rechter op een voor de verdachte (en eventueel de raadsman) onbekende plaats en tijdstip de getuige moeten verhoren. Na het horen van de getuige zal de rechter ter terechtzitting moeten beslissen of de getuige al dan niet anoniem zal worden verhoord.

Beslist de rechter ter terechtzitting dat de getuige anoniem zal worden verhoord, dan dient hij tevens te beslissen op welke wijze dit verhoor zal plaatsvinden.

Tegen deze tussenuitspraak kan gelijktijdig met de einduitspraak hoger beroep worden ingesteld (artikel 370 Wetboek van Strafvordering). Dat heeft echter geen zin wanneer de rechter in eerste aanleg onvoldoende gronden aanwezig acht voor de waarborg van anonimiteit. Zulks is in de procedure in hoger beroep onherstelbaar. Denkbaar is om een aparte regeling voor het hoger beroep in het Wetboek van Strafvordering te scheppen. Een regeling die inhoudt dat de rechter in eerste aanleg wacht met het verhoren van de (anonieme) getuige totdat zijn beslissing onherroepelijk is geworden. Dat zou echter tot gevolg hebben dat de zaak stil ligt in afwachting van de uitspraak in hoger beroep en (eventueel) in cassatie. Ingeval de rechter in eerste aanleg het verzoek om de identiteit verborgen te houden afwijst, zal de rechter de procedure in hoger beroep en eventueel de procedure in cassatie moeten afwachten alvorens de getuige te verhoren. Komt de rechter in eerste aanleg tot een andersluidend oordeel, dan kan zich de complicatie voordoen dat de getuige niet meer opnieuw kan worden verhoord en de rechter reeds kennis heeft genomen van de anonieme getuigenverklaring. Deze kan niet meer uit het geheugen van de rechter worden gewist.

Gedacht kan nog worden aan een procedure voor de raadkamer van de Kantonrechter. Ook deze gedachte meent de Regering echter te moeten afwijzen. Een dergelijke procedure past minder goed in ons strafvorderlijk systeem en staat op gespannen voet met de functie van de raadkamer. Die functie is immers vooral hierin gelegen dat de raadkamer een toetsende rol vervult. De rechter-commissaris heeft daarentegen meer de functie van onderzoeksrechter. Deze functie past beter bij een procedure waarin de gegrondheid van de anonimiteit moet worden beoordeeld.

Daarbij komt dat een procedure voor de rechter-commissaris een minder formeel karakter heeft dan een raadkamerprocedure. De rechter-commissaris kan op een snelle en doeltreffende wijze een onderzoek instellen naar de feitelijke juistheid van de aan het verzoek of de vordering tot het verborgen houden van de identiteit van de getuige ten grondslag liggende feiten. De rechter-commissaris is minder dan de raadkamer van de Kantonrechter gebonden aan vormvoorschriften. Daardoor kan de veiligheid van de getuige beter worden gewaarborgd. Zolang niet is beslist dat de identiteit van de getuige niet verborgen mag worden gehouden, heeft de getuige recht op een zo groot mogelijke persoonlijke veiligheid. Een beslissing van de rechter-commissaris omtrent de gegrondheid van de anonimiteit kan op korte termijn worden verkregen. Raadkamerzittingen plegen op een langere termijn te worden vastgesteld. Zulks is vooral van belang ingeval de vrees bestaat dat de getuige slechts gedurende korte tijd voor verhoor beschikbaar is. Voorts gaat enige tijd verloren tussen de beschikking van de raadkamer omtrent het verborgen houden van de identiteit en het eigenlijke verhoor van de getuige. Het onderzoeksbelang kan meebrengen dat het verhoor van de getuige onmiddellijk na de beslissing dient plaats te vinden. Het hoger beroep tegen de beslissing omtrent het verborgen houden van de identiteit van de getuige zou door het Hof van Justitie behandeld moeten worden. Ook deze procedure verloopt in de regel trager dan een bij de raadkamer van het Kantongerecht ingesteld hoger beroep vanwege de langere omlooptijd van het dossier.

Gelet op het vorenstaande is de wetgever van mening dat de wettelijke regeling van de procesrechtelijke positie van de bedreigde getuige in het gerechtelijk vooronderzoek dient te worden ingepast.

In de procedure waarin een beslissing wordt genomen over de gegrondheid van de anonimiteit van de getuige dient de rechter-commissaris te onderzoeken of er vermoedelijk sprake is van een bedreiging gericht aan het adres van de getuige of een andere persoon, waardoor de getuige of die andere persoon zich zodanig bedreigd kan achten dat, naar redelijkerwijze moet worden aangenomen, voor het leven, de gezondheid of de veiligheid dan wel de ontwrichting van het gezinsleven of het sociaal-economisch bestaan van de getuige of van die andere persoon moet worden gevreesd. Alleen het bestaan van een bedreiging is dus niet voldoende. De bedreiging moet fundamentele rechten of belangen van de getuige of de andere persoon betreffen.

De gekozen formulering houdt in dat ook bedreigingen in de sfeer van gijzeling of vrijheidsberoving, vernieling of beschadiging van goederen en openbaarmaking van voor de intieme kring van de getuige schokkende gegevens, zoals homoseksuele gerichtheid of buitenechtelijke relaties, tot een zekere bescherming aanleiding kunnen geven. De bedreiging kan concreet, maar ook vaag zijn en uitgaan van de verdachte, maar ook van anderen, bijvoorbeeld van het criminele circuit waarin de verdachte verkeert. Denkbaar is dat in sommige gevallen de bedreiging al is gelegen in het feit dat de verdachte tot een bepaalde criminele organisatie behoort, die het plegen van geweld niet schuwt. In dit verband kan bijvoorbeeld worden gedacht aan een criminele organisatie die zich toelegt op de handel in verdovende middelen. Het is immers een feit van algemene bekendheid dat dergelijke organisaties er geen been in zien om tegenstanders te bedreigen en te liquideren. Slachtoffer van de bedreiging kan niet alleen de getuige zelf, maar ook een ander zijn. Die ander kan bijvoorbeeld een gezinslid of een goede vriend van de getuige zijn. Wel is steeds vereist dat de bedreiging zijn oorsprong vindt in de door de getuige af te leggen verklaring.

Het doel van de bedreiging moet dus zijn om de getuige zodanig onder druk te zetten dat hij of zij wordt belemmerd in zijn vrijheid om al dan niet een bepaalde, voor de verdachte belastende verklaring, af te leggen. Dat doel wordt geacht te zijn bereikt wanneer de getuige te kennen geeft vanwege de bedreiging geen verklaring te willen afleggen.

Het wetsvoorstel gaat uit van de gedachte dat alleen bedreigde getuigen een beroep op volledige anonimiteit kunnen doen. Getuigen die niet worden bedreigd, maar die wel belang kunnen hebben bij (een zekere) anonimiteit, zoals leden van een arrestatie- of observatieteam en politie-infiltranten, vallen buiten de boot. Teneinde de belangen van deze personen te beschermen stelt de wetgever enkele specifieke wetswijzigingen voor, die hierna ter sprake komen.

Gaat het wel om bedreigde getuigen dan dient de rechter-commissaris

- a. zich op de hoogte te stellen van de identiteit van de getuige en in het proces-verbaal vast te leggen dat hij zulks heeft gedaan (artikel 206c lid 1),
- b. op deugdelijke wijze de betrouwbaarheid van de anonieme getuige te onderzoeken en omtrent dat onderzoek rekenschap af te leggen (artikel 206e),
- c. het recht op ondervraging van de verdediging zoveel als de anonimiteit van de getuige dat toelaat te respecteren (artikel 206d leden 1 en 2).

Uitgangspunt dient te zijn dat de verdediging een adequate en behoorlijke gelegenheid moet hebben om de anonieme getuige te ondervragen. Rechtstreekse en onbepaalde ondervraging van de getuige dient dan ook voorop te staan. Artikel 206d is op dit uitgangspunt gebaseerd.

De rechter-commissaris zal moeten onderzoeken of het belang van het verborgen houden van de identiteit van de getuige vordert dat de verdediging het verhoor niet mag bijwonen. Als die mogelijkheid niet wordt geboden, dan dient de verdediging in ieder geval in de gelegenheid te worden gesteld schriftelijk aan de getuige vragen te stellen.

Het verborgen houden van de identiteit van een anonieme bedreigde getuige beperkt het recht van de verdediging op ondervraging van die getuige. De verdediging is niet of nauwelijks in staat om de verklaring van de getuige kritisch tegen het licht te houden, indien zij niet beschikt over informatie die haar in staat stelt om de betrouwbaarheid van de getuige en van de door deze getuige afgelegde verklaring op de proef te stellen. Indien de verdediging de desbetreffende getuige in verband met het verborgen houden van diens identiteit slechts in beperkte mate heeft kunnen ondervragen, kan deze taak worden overgenomen door de onafhankelijke rechter (rechter-commissaris), in diër voege dat deze in plaats van de verdediging de getuige rechtstreeks en onbeperkt ondervraagt. De handicap van de verdediging is daarin gelegen dat de verdediging door de onbekendheid met de identiteit van de getuige zelf de betrouwbaarheid van de getuige slechts in beperkte mate heeft kunnen controleren. De rechter vult deze lacune aan. De verdediging moet vervolgens kunnen toetsen of de rechter die controle deugdelijk heeft verricht. Zo gezien is er dus sprake van een zekere "counterbalance" of compensatie, waardoor de beperking van het recht van de verdediging op onbeperkte en rechtstreekse ondervraging van de getuige rechtens aanvaardbaar is.

Wezenlijk is dat die compensatie in een met waarborgen omklede *rechterlijke* procedure wordt gevonden. Dat impliceert dat de ondervraging van een anonieme getuige door de politie nimmer voldoende tegenwicht kan bieden.

Een proces-verbaal van de politie, waarin een verklaring van een anoniem persoon die al dan niet in aanwezigheid van de verdachte en/of diens raadsman is verhoord is opgenomen, mag niet op de voet van het bepaalde in het tweede lid van artikel 328 Wetboek van Strafvordering als bewijsmiddel worden gebruikt, als het politieverhoor niet in een later stadium van de strafrechtelijke procedure door een verhoor door de rechter-commissaris is gevolgd. Een dergelijk proces-verbaal kan dan ook alleen op de voet van het voorgestelde artikel 330 lid 3, Wetboek van Strafvordering voor het bewijs worden gebezigd.

Ook een verhoor ter terechtzitting van de politiefunctionarissen die de anonieme getuigen hebben verhoord, kan een directe ondervraging door de verdediging niet vervangen en biedt derhalve onvoldoende tegenwicht. Dat zelfde geldt voor het verhoor van deze politiefunctionarissen door de rechter-commissaris. De rechter-commissaris zal de getuige tijdens de ondervraging moeten observeren en zijn indrukken omtrent de betrouwbaarheid en geloofwaardigheid van de getuige moeten vastleggen. Eventueel kan de rechter-commissaris daaromtrent nog ter terechtzitting als getuige worden gehoord. Om die reden is aan de rechter-commissaris slechts een beperkt verschoningsrecht toegekend (artikel 199a Wetboek van Strafvordering).

Het tweede lid van artikel 328 Wetboek van Strafvordering ziet op het gebruik van anonieme getuigenverklaringen. Aan het gebruik van dergelijke verklaringen voor het bewijs zijn grenzen gesteld. Grenzen zijn ook gesteld aan het gebruik voor het bewijs van schriftelijke bescheiden waarin anonieme getuigenverklaringen zijn vastgelegd.

Anders dan anonieme getuigenverklaringen mogen zulke bescheiden uitsluitend indien de bewijsbeslissing in belangrijke mate steun vindt in andersoortig bewijsmateriaal en door of namens de verdachte niet

op enig moment in het geding de wens te kennen is gegeven om de getuige te ondervragen of te doen ondervragen (artikel 330 lid 3, Wetboek van Strafvordering) voor het bewijs worden gebezigd. Voor alle duidelijkheid zij nog opgemerkt dat het mitsdien geenszins is uitgesloten dat voor het bewijs gebruik wordt gemaakt van anonieme getuigenverklaringen die buiten aanwezigheid van de verdediging zijn afgelegd ten overstaande van politieambtenaren. Wel is de bewijskracht van dergelijke verklaringen beperkt en is de voorwaarde gesteld dat door of namens de verdachte geen prijs wordt gesteld op het ondervragen of het doen ondervragen van de getuige.

2. De met het oog op erkenning als bedreigde getuige te volgen procedure (artikelen 206a leden 2 en 3 en artikel 206b Wetboek van Strafvordering)

In het voorstel van de wetgever kan het initiatief tot het vaststellen van de gegrondheid van de anonimiteit van een getuige door de rechter-commissaris uitgaan van de vervolgingsambtenaar, de verdachte, diens raadsman, de getuige of de rechter-commissaris zelf. De vervolgingsambtenaar, de verdachte en diens raadsman, en de getuige worden in de gelegenheid gesteld daaromtrent te worden gehoord. De rechter-commissaris onderzoekt vervolgens of aan de hiervoor genoemde voorwaarden is voldaan. Indien de rechter-commissaris van oordeel is dat aan de gestelde voorwaarden is voldaan, beveelt hij dat ter gelegenheid van zijn verhoor de identiteit van de getuige verborgen wordt gehouden.

Aan de vervolgingsambtenaar, de verdachte en diens raadsman, en de getuige komt krachtens artikel 206b lid 2, het recht van hoger beroep toe. Wat betreft de getuige vindt de toekenning van dit recht steun in de gedachte dat de in het geding zijnde belangen van die getuige van dien aard zijn dat hij de beslissing van de rechter-commissaris in hoger beroep moet kunnen laten toetsen. Een regeling van deze

strekking verdient de voorkeur boven het toekennen van een schadevergoedingsactie. Met zo'n actie achteraf zal de getuige immers nauwelijks gebaat zijn.

Het hoger beroep heeft krachtens het voorgestelde artikel 206a lid 3, schorsende werking ten aanzien van het verhoor van de getuige. De rechter-commissaris mag in de regel niet overgaan tot het verhoor van de getuige alvorens onherroepelijk is vastgesteld of de getuige de status van bedreigde getuige toekomt. Deze regel lijdt uitzondering, indien het belang van het onderzoek geen uitstel van het verhoor gedooft. Indien de vervolgingsambtenaar zich hiertegen verzet, kan hij op de voet van het voorgestelde artikel 192 lid 2, weigeren het bevel tot dagvaarding ten uitvoer te leggen. De vervolgingsambtenaar zal aan de hand van de met de getuige gemaakte afspraken dienen af te wegen of het belang van het onderzoek een niet-anoniem verhoor van de getuige vordert. De positie van de vervolgingsambtenaar in het voorbereidend onderzoek brengt mee dat, ingeval hij het anoniem verhoren van een getuige vordert, de rechter-commissaris niet zonder zijn instemming moet kunnen beslissen dat de getuige niet-anoniem wordt verhoord. De vervolgingsambtenaar is in dat geval de eerste aangewezen om te beoordelen of het belang van het onderzoek daartoe noopt.

De wetgever is van mening dat het hoger beroep moet worden behandeld door het gerecht in feitelijke aanleg waarvoor de zaak wordt vervolgd. In de regel zal dit de Kantonrechter zijn.

Ingeval echter het Hof van Justitie op de voet van het bepaalde in het voorgestelde artikel 267 lid 5, dat overeenkomstig artikel 252 Wetboek van Strafvordering ook op de procedure in hoger beroep van toepassing is, de stukken in handen heeft gesteld van de rechter-commissaris teneinde de getuige, zo nodig met inachtneming van de artikelen 206c-206f, te verhoren, dient het hoger beroep tegen de door de rechter-commissaris ingevolge artikel 206a lid 1, gegeven be-

schikking door het Hof van Justitie te worden behandeld.

De wetgever acht het minder gewenst om, indien de hoofdzaak aan het oordeel van het Hof van Justitie is onderworpen, het hoger beroep tegen de ingevolge artikel 206a lid 1, gegeven beschikking te laten behandelen door de raadkamer van het Kantongerecht. Het begrip "gerecht waarvoor de zaak wordt vervolgd" komt ook elders in het Wetboek van Strafvordering voor ter bepaling van het bevoegde gerecht.

Men leze artikel 460 lid 2, Wetboek van Strafvordering.

Ingeval het hoger beroep tegen een beschikking van de rechter-commissaris, waarin is bepaald dat de identiteit van de getuige bij zijn verhoor verborgen wordt gehouden, gegrond wordt geoordeeld en de rechter-commissaris de getuige reeds anoniem heeft verhoord, dient de rechter-commissaris krachtens het voorgestelde artikel 206b lid 3, veiligheidshalve ervoor te zorgen dat het proces-verbaal van het verhoor van de getuige wordt vernietigd. Een regeling, waarin wordt voorgesteld om de verklaring van de getuige voor het bewijs van de telastelegging als niet afgelegd aan te merken, laat de mogelijkheid open dat het proces-verbaal van verhoor in het dossier blijft zitten en bij de totstandkoming van latere rechterlijke beslissingen nog een rol kan spelen.

In het bijzonder kan in dat geval niet worden voorkomen dat de verklaring van de ten onrechte als anoniem afgelegde getuigenverklaring de rechter beïnvloedt bij zijn bewijsbeslissing, ook al gebruikt hij de verklaring formeel niet bij de bewijsconstructie in het vonnis.

Tegen de beschikking van de raadkamer in hoger beroep is krachtens het voorgestelde artikel 206b lid 4, geen beroep bij het Hof van Justitie toegelaten. Dit artikel bevat mitsdien een bijzondere regeling als bedoeld in artikel 376 lid 1, Wetboek van Strafvordering. Deze afwijking acht de Regering om twee redenen gerechtvaardigd. De

eerste reden houdt verband met de vertraging die een dergelijk beroep voor de behandeling van de hoofdzaak zal veroorzaken. De tweede reden is dat de Regering van mening is dat waar het Openbaar Ministerie zo'n beroep kan instellen, dit rechtsmiddel, gelet op de in het geding zijnde belangen, ook door de verdachte en de getuige zou moeten kunnen worden aangewend. In dat geval zal het gevaar voor vertraging van de behandeling van de hoofdzaak nog vele malen groter zijn.

3. Het verhoor van de bedreigde getuige

Indien door de rechter-commissaris is vastgesteld dat ter gelegenheid van het verhoor de identiteit van de getuige verborgen zal worden gehouden, bestaat er gegrond vermoeden dat de getuige niet op de terechtzitting zal kunnen verschijnen. De regering stelt voor in artikel 206c lid 2 uitdrukkelijk voor te schrijven dat een bedreigde getuige voorafgaand aan het verhoor altijd wordt beëdigd respectievelijk aangemaand (wanneer het gaat om minderjarigen) dat hij de gehele waarheid en niets dan de waarheid zal zeggen.

De rechter-commissaris kan krachtens het voorgestelde in artikel 206f ten einde de onthulling van de leeftijd van de getuige, als zijnde een identiteitsgegeven, te voorkomen in het midden laten of de getuige is beëdigd dan wel aangemaand.

De rechter-commissaris dient zich ingevolge het voorgestelde artikel 206c lid 1, voorafgaand aan het verhoor van de bedreigde getuige op de hoogte te stellen van diens identiteit. Hij dient hiervan in het proces-verbaal melding te maken. De rechter-commissaris kan zich uiteraard al in een eerder stadium op de hoogte stellen van de identiteit van de getuige doch hij moet dat in ieder geval doen vóór het verhoor. Ingevolge het voorgestelde artikel 206c, derde lid, verhoort de rechter-commissaris de getuige op een zodanige wijze dat

diens identiteit verborgen blijft. Het voorgestelde artikel 206f verschafft de rechter-commissaris de bevoegdheid de maatregelen te nemen die redelijkerwijs nodig zijn om de identiteit van de getuige verborgen te houden. Deze maatregelen kunnen van uiteenlopende aard zijn. De te treffen maatregelen zullen afhangen van de wijze waarop het verhoor plaatsvindt.

Te denken valt aan het schminken of vermommen van de bedreigde getuige, het onzichtbaar maken van de getuige op de plaats van verhoor, het doen plaatsvinden van het verhoor buiten het gerechtsgebouw op een geheime plaats, het geheimhouden van tijd en plaats van het verhoor of het transporteren van de getuige in een geblindeerde auto.

Het voorgestelde artikel 206d lid 1 schrijft voor dat, indien het belang van het verborgen blijven van de identiteit van de bedreigde getuige zulks vordert, de rechter-commissaris kan bepalen dat de verdachte of diens raadsman dan wel beiden het verhoor van de getuige niet mogen bijwonen.

Deze bepaling bevat een uitzondering op de in artikel 174 Wetboek van Strafvordering neergelegde algemene regel dat de rechter-commissaris, indien naar zijn oordeel gegrond vermoeden bestaat dat de getuige niet ter terechtzitting zal kunnen verschijnen, hetgeen bij een bedreigde getuige altijd wel het geval zal zijn, de verdachte en de raadsman tot bijwoning van het verhoor dient uit te nodigen. De situatie tijdens het onderzoek ter terechtzitting wordt dan zoveel mogelijk nagebootst. Artikel 174 op zijn beurt is weer een afwijking van de in artikel 173 Wetboek van Strafvordering opgenomen regeling krachtens welke alleen de raadsman en niet de verdachte bevoegd is een getuigenverhoor bij te wonen. De verplichting van de rechter-commissaris om de verdachte onmiddellijk na afloop van het verhoor van de getuige in kennis te stellen van hetgeen de getuige heeft verklaard, waarborgt een volledige openheid ten aanzien van de

verdachte met betrekking tot de inhoud van de afgelegde getuigenverklaring.

Het voorgestelde artikel 206d lid 1 vormt een uitzondering op de verplichting van de rechter-commissaris om de verdachte tot bijwoning van het verhoor van de getuige uit te nodigen en dientengevolge ook van de verplichting van de rechter-commissaris om de verdachte in kennis te stellen van hetgeen de getuige heeft verklaard. Onder de voorwaarden genoemd in de artikelen 22-25 Wetboek van Strafvordering kan de verdachte naderhand kennis nemen van het proces-verbaal van het verhoor van de anonieme getuige.

De beslissing van de rechter-commissaris, of in hoger beroep van het gerecht in feitelijke aanleg waarvoor de zaak wordt vervolgd, om ter gelegenheid van het verhoor van een getuige diens identiteit verborgen te houden, heeft ook betrekking op de raadsman. Het is de rechter-commissaris dus niet toegestaan de identiteit van de getuige aan de raadsman bekend te maken.

De vervolgingsambtenaar zal in de regel wel langs een andere weg kennis hebben gekregen van de identiteit van de getuige. De identiteit van de bedreigde getuige is een geheim als bedoeld in artikel 332 Wetboek van Strafrecht. Alle bij het verhoor aanwezige personen zijn dus verplicht tot geheimhouding van al die gegevens, die de identiteit van de bedreigde getuige zouden kunnen onthullen. Zie daartoe het voorgestelde artikel 206f. Het belang van het verborgen blijven van de identiteit van de bedreigde vordert altijd dat de raadsman afwezig is op het moment dat de rechter-commissaris zich op de voet van het bepaalde in artikel 206c lid 1 op de hoogte stelt van de identiteit van de bedreigde getuige. Voorziet de raadsman dat de relatie met zijn cliënt door de bijwoning van het verhoor onder druk komt te staan, omdat deze verwacht dat hij tijdens het verhoor zal trachten achter de identiteit van de bedreigde getuige te komen, dan zal de raadsman er

wijs aan doen om te besluiten ervan af te zien om het verhoor bij te wonen. Indien de rechter-commissaris van oordeel is, dat niettegenstaande de geheimhoudingsplicht van de raadsman de anonimiteit van de bedreigde getuige, indien de raadsman het verhoor zou bijwonen, onvoldoende gewaarborgd is, dan zal hij de raadsman de toegang tot het verhoor van de bedreigde getuige moeten ontzeggen.

De bijwoning van het verhoor doelt op de situatie dat betrokkene op de plaats van verhoor aanwezig is en er geen sprake is van een ruimtelijke scheiding tussen de getuige en de rechter-commissaris enerzijds en betrokkene anderzijds.

De wetgever meent dat in geval van een verbod aan de raadsman om het verhoor bij te wonen ook de vervolgingsambtenaar niet toegestaan moet worden daarbij aanwezig te zijn.

De bijwoning van het verhoor van de anonieme getuige door de vervolgingsambtenaar kan afbreuk doen aan de onpartijdige positie van de rechter-commissaris bij het verhoor van anonieme getuigen. Aangezien de rechter-commissaris uitsluitend bevoegd is getuigen anoniem te verhoren, dienen de mogelijkheden om op dit verhoor controle uit te oefenen voor beide procespartijen gelijk te zijn. Die gedachte ligt ook ten grondslag aan de regeling, zoals deze tijdens het onderzoek ter terechtzitting geldt. Nu wordt voorgesteld om het verhoren van anonieme getuigen uitsluitend in het voorbereidend onderzoek te doen plaatsvinden, dient voor wat betreft de processuele mogelijkheden van beide procespartijen de regeling, zoals die tijdens het onderzoek ter terechtzitting geldt, van overeenkomstige toepassing te worden verklaard.

Het voorschrift dat de vervolgingsambtenaar het verhoor van de bedreigde getuige niet mag bijwonen is beperkt tot de situatie waarin het de verdachte en diens raadsman eveneens verboden is dat verhoor

bij te wonen. Dit verbod geldt dus niet ingeval de raadsman ervoor kiest om het verhoor niet bij te wonen. Die processuele keuze kan verband houden met de vertrouwensrelatie tussen de raadsman en zijn cliënt. De raadsman kan van oordeel zijn dat hij in verband met de op hem rustende verplichting om tegenover zijn cliënt maximale openheid te betrachten aan de rechter-commissaris onvoldoende garanties kan bieden dat de anonimiteit van de getuige gewaarborgd blijft. Het standpunt van de wetgever is dat deze opstelling geen gevolgen dient te hebben voor de positie van de vervolgingsambtenaar.

Krachtens het voorgestelde artikel 206d lid 2 dient de rechter-commissaris de vervolgingsambtenaar, de verdachte of diens raadsman, indien deze het verhoor van de getuige niet heeft bijgewoond, zo spoedig mogelijk in kennis te stellen van de inhoud van de door de bedreigde getuige afgelegde verklaring. De rechter-commissaris dient deze personen tevens in de gelegenheid te stellen schriftelijk de vragen op te geven die zij gesteld wensen te zien. Dit laatste kan betekenen dat de bedreigde getuige, indien de gestelde vragen niet naar genoegen van de vervolgingsambtenaar, de verdachte of diens raadsman zijn beantwoord, ten tweede male of ten derden male voor verhoor zal moeten worden opgeroepen ten einde nadere vragen te beantwoorden.

Bij de wijze van verhoor dient de rechter-commissaris de aan ons strafprocesrecht ten grondslag liggende beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit in acht te nemen. Als er een verhoormethode beschikbaar is die door de rechter-commissaris zonder gevaar voor onthulling van de identiteit van de bedreigde getuige kan worden toegepast, verdient deze de voorkeur. Het verhoren van bedreigde getuigen zal een vast onderdeel moeten uitmaken van de opleiding en training van rechters-commissarissen. Door de vervolgingsambtenaar en door de verdachte en diens raadsman kunnen ingevolge het voorgestelde tweede lid van artikel

226d reeds voor de aanvang van het verhoor vragen worden gesteld, tenzij het belang van het onderzoek geen uitstel van het verhoor gedooft. De rechter-commissaris zal zulks van geval tot geval dienen te beoordelen. Het voorgestelde derde lid van artikel 206d bepaalt dat de rechter-commissaris, indien hij belet dat een door de getuige gegeven antwoord ter kennis komt van de vervolgingsambtenaar, de verdachte of diens raadsman, in het proces-verbaal doet opnemen dat de gestelde vraag door de getuige is beantwoord.

De rechter-commissaris kan derhalve het antwoord van de bedreigde getuige achterwege laten en volstaan met in het proces-verbaal te vermelden dat de getuige antwoord heeft gegeven. Een dergelijke voorziening is nodig, omdat de verdediging moet kunnen verifiëren dat de rechter-commissaris de anonieme getuige rechtstreeks en onbeperkt heeft ondervraagd.

Het is denkbaar dat een bedreigde getuige wordt verhoord in het kader van een gerechtelijk vooronderzoek tegen een onbekende dader. Het verhoor van de bedreigde getuige zal er juist op gericht zijn opheldering te verschaffen over de vermoedelijke dader. De vervolgingsambtenaar dient tot bijwoning van dat verhoor te worden uitgenodigd. Indien de verdachte in een later stadium bekend wordt en bij de vordering bedoeld in artikel 168, derde lid, Wetboek van Strafvordering wordt aangewezen, dienen de verdachte en diens raadsman, wil tenminste de verklaring van de bedreigde getuige tot bewijs gebezigd kunnen worden, alsnog in de gelegenheid te worden gesteld de bedreigde getuige te ondervragen. De bedreigde getuige zal in dat geval al dan niet in opdracht van de rechter ter terechtzitting ten tweede male door de rechter-commissaris, met inachtneming van de artikelen 206c-206f, moeten worden verhoord.

Het voorgestelde artikel 206e verplicht de rechter-commissaris de betrouwbaarheid van de bedreigde getuige te onderzoeken en daaromtrent in het proces-verbaal rekenschap af te leggen. Hij zou bijvoorbeeld in zijn proces-verbaal kunnen vermelden dat hij

achtereenvolgens heeft onderzocht: de antecedenten van de getuige, de relatie van de getuige met de verdachte, de eventuele betrokkenheid van de getuige bij het desbetreffende strafbare feit en de reputatie van de getuige.

Hij kan voorts in zijn proces-verbaal mededeling doen van de indruk die de getuige op hem heeft gemaakt.

De in artikel 206e neergelegde verplichting brengt mee dat de rechter-commissaris tijdens het verhoor van de bedreigde getuige in dezelfde ruimte als waar de getuige zich bevindt dient te zijn. Anders gaat een groot deel van de non-verbale communicatie voor de rechter-commissaris verloren en dit kan een deugdelijke oordeelsvorming van de rechter-commissaris omtrent de betrouwbaarheid van de getuige belemmeren.

4. Anonimisering of vernietiging van stukken betreffende een bedreigde getuige (artikel 206f)

In het voorgestelde artikel 206f lid 1 is heel in het algemeen gesteld dat de rechter-commissaris de maatregelen neemt die redelijkerwijs nodig zijn om de identiteit van de bedreigde getuige en de getuige, ten aanzien van wie een verzoek of vordering als bedoeld in artikel 206a lid 1 is ingediend zolang daaromtrent nog niet onherroepelijk is beslist, verborgen te houden. Vanaf het moment dat de vordering of het verzoek in de zin van artikel 206a lid 1 is ingediend, dient de rechter-commissaris te waken voor het verborgen houden van de identiteit van de getuige. Deze taak neemt pas een einde zodra onherroepelijk is beslist dat de getuige niet als bedreigde getuige kan worden aangemerkt. De rechter-commissaris dient, ook bij de procedure inzake de gegrondheid van de anonimiteit van de getuige, in overleg met de vervolgingsambtenaar passende maatregelen te treffen. Zie daartoe ook het bepaalde in artikel 165 lid 1 Wetboek van Strafvordering.

De taak van de rechter-commissaris om de met het oog op het verborgen houden van de identiteit van de bedreigde getuige vereiste maatregelen te nemen, neemt geen einde na afloop van de strafrechtelijke procedure. De rechter-commissaris dient er voor zorg te dragen dat alle schriftelijke stukken, die identiteitsgegevens van de bedreigde getuige bevatten, worden vernietigd. Ook de beschikking van de rechter-commissaris, dat de identiteit van de bedreigde getuige verborgen moet worden gehouden, blijft na afloop van de strafrechtelijke procedure van kracht. Opzettelijke onthulling van de identiteit van de bedreigde getuige aan een derde moet naar het oordeel van de Regering worden verstaan als de schending van een geheim in de zin van artikel 332 Wetboek van Strafrecht.

In het voorgestelde artikel 206f lid 2 is bepaald dat de rechter-commissaris bevoegd is voor dat doel in processtukken gegevens betreffende de identiteit van de getuige onvermeld te laten of processtukken te anonimiseren. Een dergelijk voorschrift is nodig met het oog op het bepaalde in de artikelen 160 en 163 Wetboek van Strafvordering. De anonimisering dient door de rechter-commissaris en de griffier te worden ondertekend en gewaarborgd. Ook in de beschikking, bedoeld in het voorgestelde artikel 206b lid 1, moeten gegevens betreffende de identiteit van de getuige onvermeld kunnen blijven.

Anonimisering kan noodzakelijk zijn als het desbetreffende processtuk niet door de rechter-commissaris zelf is opgesteld. Gedacht kan worden aan de dagvaarding of de oproeping van de anonieme getuige en de daarbij behorende akte van uitreiking. De procespartijen moeten van de geanonimiseerde inhoud van deze stukken kennis kunnen nemen ten einde te kunnen controleren of de toepasselijke wettelijke voorschriften inachtgenomen zijn.

Indien de rechter-commissaris er zeker van wil zijn dat de anonimisering deugdelijk is geschied, kan de rechter-commissaris op

de voet van het bepaalde in artikel 165 lid 1 Wetboek van Strafvordering daartoe aan de politie de nodige opdrachten geven. De wetgever stelt voor om deze bepaling ook in de procedure in hoger beroep van overeenkomstige toepassing te verklaren. Ook de raadkamer van het Kantongerecht of het Hof van Justitie dient ervoor te waken dat de identiteit van de getuige verborgen blijft. Pas wanneer de raadkamer in hoger beroep heeft beslist dat de identiteit van de getuige niet verborgen mag worden gehouden, verdwijnt de noodzaak om de maatregelen, bedoeld in artikel 206f lid 1, te treffen. Dit voorschrift vindt vanaf dat moment geen toepassing meer.

5. De bevoegdheid van de vervolgingsambtenaar om dagvaarding van een (bedreigde) getuige te weigeren (artikelen 192, 245a, 335)

Krachtens het voorgestelde artikel 245a kan de vervolgingsambtenaar bij met redenen omklede beslissing in een tweetal gevallen weigeren een door de verdachte op de voet van artikel 244 Wetboek van Strafvordering opgegeven getuige ter terechtzitting te doen dagvaarden of te doen oproepen of een door de rechter op de voet van artikel 267 lid 4 of artikel 301 Wetboek van Strafvordering bevolen dagvaarding of oproeping van een getuige ten uitvoer te leggen, namelijk als de desbetreffende getuige een bedreigde getuige is of als de vervolgingsambtenaar op grond van zijn oordeel, dat de getuige voldoet aan de in artikel 206a lid 1 onder a en b genoemde voorwaarden, hem heeft toegezegd dat hij op geen andere wijze dan overeenkomstig het bepaalde in de artikelen 206c-206f zal worden verhoord.

Als de getuige een bedreigde getuige is, is de weigeringsgrond gerechtvaardigd vanwege de aan het onderhavige wetsvoorstel ten grondslag liggende gedachte dat bedreigde getuigen niet op de

openbare terechtzitting mogen worden verhoord. De legitimerende grondslag van de tweede weigeringsgrond is vooral hierin gelegen dat de vervolgingsambtenaar met het oog op het doen van een toezegging aan een getuige dat hij anoniem zal worden verhoord, niet het oordeel van de rechter omtrent de gegrondheid van de anonimiteit zal kunnen afwachten, omdat anders de bereidheid van getuigen om een verklaring af te leggen te zeer zal afnemen. Genoemde toezegging moet zijn gedaan door de vervolgingsambtenaar en niet door de politie. De toezegging mag immers pas worden gedaan als de vervolgingsambtenaar tot het oordeel is gekomen dat de getuige als een bedreigde getuige moet worden aangemerkt. Deze regeling staat er overigens niet aan in de weg dat de politie met machtiging van de vervolgingsambtenaar namens deze een toezegging doet.

Indien de vervolgingsambtenaar op de in artikel 245a, onder b, genoemde grond heeft geweigerd een door de verdachte opgegeven getuige te doen dagvaarden of te doen oproepen of een door de rechter gegeven bevel tot dagvaarding of oproeping van een getuige ten uitvoer te leggen en door de rechter nog geen beslissing is genomen omtrent de gegrondheid van de anonimiteit van die getuige, dient de rechter de stukken in handen te stellen van de rechter-commissaris teneinde de getuige al dan niet anoniem te verhoren. In geval van een door de verdachte opgegeven getuige behoeft een terugwijzing naar de rechter-commissaris niet plaats te vinden, indien de rechter bij met redenen omklede beslissing van oordeel is dat door het achterwege blijven van het verhoor de verdachte redelijkerwijs niet in zijn verdediging is geschaad.

De vervolgingsambtenaar is verplicht onmiddellijk nadat de stukken in handen van de rechter-commissaris zijn gesteld, de vordering tot vaststelling van de gegrondheid van de anonimiteit van de getuige in te dienen. Deze verplichting is een logisch gevolg van zijn oordeel dat de getuige als een bedreigde getuige aangemerkt dient te worden.

De rechter-commissaris mag in de regel pas tot het verhoor van de getuige overgaan, als onherroepelijk vaststaat dat de getuige als een bedreigde getuige dient te worden aangemerkt. In het laatste geval verhoort de rechter-commissaris de getuige met toepassing van de artikelen 206c-206f Wetboek van Strafvordering.

De voorgestelde regeling voorziet dus in een koppeling van een weigering van de vervolgingsambtenaar en de indiening van een vordering tot vaststelling van de anonimiteit van de getuige. Aldus wordt bewerkstelligd dat het oordeel van de vervolgingsambtenaar omtrent de gegrondheid van de anonimiteit van de getuige, dat aan de toezegging om anoniem te worden verhoord ten grondslag ligt, altijd door de rechter wordt getoetst. Zulks is nodig, gelet op een zorgvuldige afweging van het belang van de getuige bij waarborging van de anonimiteit en van de verdachte bij een eerlijke procesvoering. De wetgever ziet af van een wettelijke regeling die zonder meer de vervolgingsambtenaar de bevoegdheid verleent om ook de tenuitvoerlegging van de dagvaarding van getuigen, ten aanzien van wie door de rechter onherroepelijk is beslist dat zij geen bedreigde getuigen zijn, te weigeren. Een ernstige bedreiging van de getuige kan enkel en alleen een rechtvaardiging vormen voor een anoniem verhoor van die getuige, niet voor het geheel achterwege laten van diens verhoor. Indien de anonimiteit van de getuige wordt gewaarborgd, is er sprake van een toereikende bescherming van de belangen van de getuige.

Er bestaat geen reden om die getuige dan geheel en al te ontheffen van zijn wettelijke plicht om getuigenis af te leggen. Ingeval in twee instanties door de rechter is geoordeeld dat de getuige geen aanspraak toekomt op een anoniem verhoor, dient de getuige zijn wettelijke getuigplicht na te komen. Het verzoek om zijn identiteit verborgen te houden kan achteraf de toets aan de daartoe in de wet opgenomen maatstaven niet doorstaan. De bevoegdheid tot weigering van de

tenuitvoerlegging van de dagvaarding van een getuige, die naar het oordeel van de rechter geen bedreigde getuige is, kan dus niet worden gebaseerd op het recht van de getuige op bescherming van zijn fundamentele rechten en belangen. Deze weigeringsgrond kan echter wel worden gerechtvaardigd door het opsporingsbelang, namelijk het belang dat getuigen die pretenderen bedreigd te worden niet worden afgeschrikt om een verklaring tegenover de politie of de rechter-commissaris af te leggen, omdat hun anonimiteit niet wordt gegarandeerd. Indien dit opsporingsbelang zó zwaar weegt dat de vervolgingsambtenaar een door hem aan de getuige gedane toezegging tot garantie van de anonimiteit gestand wil doen, niettegenstaande het feit dat de rechter in twee instanties heeft beslist dat deze anonimiteit ongegrond is, dan dient de strafzaak te worden beëindigd.

De wetgever stelt voor aan artikel 335 Wetboek van Strafvordering een tweede lid toe te voegen, waarin is bepaald dat in geval van een weigering van de vervolgingsambtenaar om een door de rechter gegeven bevel tot dagvaarding of oproeping van een getuige ten uitvoer te leggen, terwijl die getuige ingevolge een onherroepelijke rechterlijke uitspraak geen bedreigde getuige is, de rechter de niet-ontvankelijkheid van de vervolgingsambtenaar dient uit te spreken. Het gevolg daarvan kan zijn dat de voorlopige hechtenis een einde vindt (artikel 69 Wetboek van Strafvordering).

Deze niet-ontvankelijkheid is herstelbaar. Dat wil zeggen dat het OM opnieuw tot dagvaarding kan overgaan als de weigeringsgrond is opgeheven, bijvoorbeeld omdat de getuige alsnog bereid blijkt op de terechtzitting te verschijnen teneinde te kunnen worden ondervraagd. De vervolgingsambtenaar kan tegen de uitspraak luidende niet-ontvankelijkheid hoger beroep en daarna beroep in cassatie aantekenen, indien hij bijvoorbeeld van oordeel is dat de rechter ten onrechte de dagvaarding van de desbetreffende getuige heeft bevolen.

6. De voorwaarden om de verklaring van een bedreigde getuige tot het bewijs te bezigen (artikel 328)

Krachtens het voorgestelde artikel 328 lid 2 kan een verklaring van een getuige wiens identiteit niet blijkt, alleen tot het bewijs dat de verdachte het telastegelegde feit heeft begaan meewerken, indien ten minste is voldaan aan de voorwaarden dat de getuige een bedreigde getuige is en dat hij als zodanig door de rechter-commissaris is verhoord.

De getuige dient door de rechter-commissaris met inachtneming van het bepaalde in de artikelen 206c-206f te zijn verhoord. Is dat niet gebeurd dan mag de anonieme getuigenverklaring niet tot het bewijs worden gebezigd. Wel mogelijk is om het proces-verbaal van het verhoor van de getuige door de rechter-commissaris op de voet van artikel 330 lid 3 als schriftelijk bescheid tot het bewijs te laten meewerken. De bewijsbeslissing dient dan evenwel in belangrijke mate steun te vinden in andersoortig bewijsmateriaal.

7. De voorwaarden om een schriftelijke verklaring van een anoniemus tot het bewijs te bezigen (art. 330)

Ingevolge het voorgestelde artikel 330 lid 3 kan een schriftelijk bescheid houdende de verklaring van een persoon wiens identiteit niet blijkt, alleen tot het bewijs dat de verdachte het telastegelegde feit heeft begaan meewerken indien ten minste aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- a. de bewijsbeslissing vindt in belangrijke mate steun in andersoortig bewijsmateriaal;
- b. door of namens de verdachte is niet op enig moment in het geding de wens te kennen gegeven om de anonieme persoon te ondervragen of te doen ondervragen.

Als wettig bewijsmiddel bedoeld in artikel 325 lid 1 aanhef en onder 5, Wetboek van Strafvordering is een schriftelijke verklaring van een anoniem persoon toegelaten.

Het voorgestelde artikel 330 lid 3 Wetboek van Strafvordering sluit uit dat enige tegenover de politie door een anoniem persoon afgelegde verklaring, anders dan overeenkomstig de in dat artikel gestelde voorwaarden, tot het bewijs kan worden gebezigd. Deze verklaring is immers niet via de voorgeschreven rechterlijke procedure totstandgekomen.

Zijn de verklaringen identiek dan doet zich in dit verband geen probleem voor. De ten overstaan van de rechter-commissaris afgelegde verklaring kan dan tot bewijs dienen. Vertonen de door de getuige, tegenover de politie onderscheidenlijk de rechter-commissaris, afgelegde verklaringen wezenlijke verschillen, dan kan niet worden gezegd dat de betrouwbaarheid van die verklaring door een rechter is onderzocht.

Voor alle andere, niet overeenkomstig de artikelen 226a-226f totstandgekomen, verklaringen van anonieme personen dient derhalve te gelden dat in andersoortig bewijsmateriaal in belangrijke mate steun moet worden gevonden, willen zij tot het bewijs van het telastegelegde feit kunnen medewerken.

De wetgever stelt voor de uitdrukking "bewijsmateriaal" te kiezen, omdat de mogelijkheid niet uitgesloten is dat "in belangrijke mate steun" wordt gevonden in hetzelfde bewijsmateriaal, bijvoorbeeld in een proces-verbaal van de politie waarin meerdere verklaringen zijn opgenomen. De wetgever stelt voor, dat de voorwaarde dat de verdediging niet op enig moment in het geding de wens te kennen heeft gegeven de anoniem gebleven persoon, wiens verklaring voor het bewijs is gebezigd, te ondervragen of te doen ondervragen, te

codificeren. Als de verdachte een dergelijke wens te kennen geeft, dient hij in de gelegenheid te worden gesteld de anonieme persoon als getuige te ondervragen of doen ondervragen.

8. Geen bewijsbeslissing uitsluitend op grond van verklaringen van anonymi (art. 330a)

Het voorgestelde artikel 330a Wetboek van Strafvordering schrijft voor dat het bewijs dat de verdachte het telastegelegde feit heeft begaan, door de rechter niet uitsluitend op verklaringen van bedreigde getuigen of schriftelijke bescheiden houdende verklaringen van personen wier identiteit niet blijkt, kan worden aangenomen. Deze bepaling houdt een verbod in om de bewijsbeslissing uitsluitend te doen rusten op verklaringen van anonieme personen op welke manier dan ook tot stand gekomen. Niet valt uit te sluiten dat er zich een situatie voordoet waarin geen enkel ander bewijsmiddel dan verklaringen van anonieme personen beschikbaar is.

Men kan bijvoorbeeld denken aan de situatie dat behalve anonieme verklaringen van gebruikers van verdovende middelen dat zij die middelen van de verdachte hebben gekocht, geen andere bewijsmiddelen voorhanden zijn. Voorts kan men denken aan de situatie dat behalve een anonieme verklaring van een slachtoffer van verkrachting en een andere anonieme getuige geen ander bewijsmiddel, zoals een medisch onderzoek, beschikbaar is.

Het bewijsverbod heeft uitsluitend betrekking op verklaringen van anonieme personen en niet op verklaringen van beperkt anonieme personen, zoals bedoeld in de artikelen 177 en 273, lid 1, tweede volzin. Laatstgenoemde personen kunnen immers ter terechtzitting door de verdediging rechtstreeks worden ondervraagd.

9. Het verschoningsrecht in geval van een verhoor van een bedreigde getuige (art. 199a)

De wetgever stelt voor aan diegenen die beroeps- of ambtshalve bij een verhoor van een bedreigde getuigen of een daaraan voorafgaand verhoor tijdens het voorbereidend onderzoek betrokken zijn een verschoningsrecht toe te kennen. Voor wat betreft de verschoningsgerechtigden moet met name worden gedacht aan de vervolgingsambtenaar, de rechter-commissaris, rechters, griffiers, ambtenaren van de parketpolitie en de politieman die de getuige tijdens het voorbereidende onderzoek heeft gehoord.

Wij bedoelen dan een beperkt verschoningsrecht in die zin dat de verschoningsgerechtigde zich ingevolge het voorgestelde artikel 199a Wetboek van Strafvordering zich slechts van het beantwoorden van een hem gestelde vraag kan verschonen. De rechter ter terechtzitting moet bijvoorbeeld de rechter-commissaris kunnen ondervragen omtrent de betrouwbaarheid van de bedreigde getuige en het onderzoek dat hij dienaangaande heeft verricht.

Toekenning van het verschoningsrecht houdt in dat de verschoningsgerechtigden niet van toepassing van artikel 277 Wetboek van Strafvordering, dat voorziet in de bevoegdheid van de rechter ter terechtzitting om het stellen van vragen te beletten, afhankelijk zijn. Er dient dan sprake te zijn van een bedreigde getuige. De getuige die uit hoofde van zijn ambt of beroep betrokken is bij het verhoor van een getuige, kan zich dus pas op het verschoningsrecht beroepen als de gegrondheid van de anonimiteit van die getuige in rechte is vastgesteld. Dit beroep kan dus in de eerste plaats worden gedaan in geval van een verhoor door de rechter-commissaris van een getuige die tijdens een daaraan voorafgaand verhoor betrokken is geweest bij het verhoor van de bedreigde getuige.

Het beroep kan voorts worden gedaan in geval van een verhoor door de rechter ter terechtzitting van een getuige die tijdens een daaraan voorafgaand verhoor betrokken is geweest bij het verhoor van een bedreigde getuige.

Tot de verschoningsgerechtigden behoort in dat geval ook de rechter-commissaris. De rechter-commissaris en de rechter ter terechtzitting dienen telkens aan de hand van de gestelde vraag te beoordelen of de getuige zich dienaangaande kan verschonen. Wat betreft de hem toekomende beoordelingsvrijheid moet aansluiting worden gezocht bij de rechtspraak. De aard van het verschoningsrecht brengt mede dat de opgegeven vraag niet hoeft te worden beantwoord, zolang bij de rechter redelijke twijfel bestaat of die beantwoording kan geschieden zonder dat de identiteit van de bedreigde getuige wordt onthuld.

De toekenning van slechts een beperkt verschoningsrecht kan meebrengen dat de getuige bij het afleggen van zijn verklaring onder grote druk komt te staan, omdat hij bij iedere gestelde vraag een beroep op dat verschoningsrecht moet doen en niet met een eenmalig beroep op dat verschoningsrecht kan volstaan. Het gevaar bestaat dat de getuige dientengevolge een vergissing maakt en gegevens prijs geeft die de identiteit van de getuige zouden kunnen openbaren. De president kan dit gevaar reduceren door op de voet van artikel 281 Wetboek van Strafvordering het verhoor buiten aanwezigheid van de verdachte te doen plaatsvinden. De vervolgingsambtenaar kan om bepaalde redenen van oordeel zijn dat een door de politie anoniem gehoorde persoon niet of nog niet door de rechter-commissaris moet worden verhoord. Indien de politiefunctionaris, die de anonieme persoon heeft verhoord, in een dergelijke situatie als getuige wordt gedagvaard of opgeroepen, kan hij geen aanspraak maken op het verschoningsrecht bedoeld in het voorgestelde artikel 199a.

Met het oog op de bescherming van de anonimiteit van de desbetreffende persoon mag de vervolgingsambtenaar erop vertrouwen dat in dat geval door de rechter toepassing wordt gegeven aan artikel 277. Voorkomen moet immers worden dat de verdediging langs deze weg op de hoogte komt van de identiteit van de anonieme persoon. Als de vervolgingsambtenaar deze situatie wil vermijden, dient hij de procedure neergelegd in de artikelen 206a-206f te volgen. In het voorgestelde artikel 199a is een doelcriterium opgenomen. Op dit verschoningsrecht kan alleen aanspraak gemaakt worden voor zover zulks voor het verborgen houden van de identiteit van de bedreigde getuige noodzakelijk is. Deze bepaling ziet zowel op een verhoor van de getuige tijdens het voorbereidend onderzoek als op een verhoor van de getuige ter terechtzitting.

10. Toekenning van beperkte anonimiteit (artikelen 177 en 273)

In de voorgestelde artikelen 177 en 273 Wetboek van Strafvordering is een regeling getroffen die het mogelijk maakt getuigen een beperkte anonimiteit te garanderen. Het gaat hier om gewone getuigen en niet om bedreigde getuigen. Krachtens genoemde bepalingen kan de rechter-commissaris onderscheidenlijk de rechter ter terechtzitting, wanneer hij van oordeel is dat de getuige in verband met het afleggen van zijn verklaring overlast zal ondervinden of in de uitoefening van zijn beroep zal worden belemmerd, het vragen naar een bepaald persoonsgegeven achterwege laten. Voor wat betreft de getuige die in verband met het afleggen van zijn verklaring overlast zal ondervinden moet worden gedacht aan een getuige wiens ruiten worden ingegooid of aan wie een nachtelijk bezoek gebracht wordt.

Voor wat betreft de getuigen die in de uitoefening van hun beroep zullen worden belemmerd moet worden gedacht aan leden van

arrestatieteams, die met goedvinden van de verhorende rechter slechts het codenummer opgeven waarmee zij bij betrokken politie-instanties zijn geregistreerd, en aan pseudokopers, wier inzetbaarheid bij het bekend worden van de personalia wordt verhinderd of opgeheven. Door toedoen van deze beperkte anonimiteit behoeft geen inbreuk te worden gemaakt op het recht van de verdediging op een rechtstreekse en onbeperkte ondervraging van de getuige. Aan de getuige kunnen door de raadsman respectievelijk de verdachte rechtstreeks vragen worden gesteld, terwijl de verdachte de persoon niet zelden zal herkennen. Er is voor hem geen beletsel om ter terechtzitting te verschijnen. Kort gezegd: de getuige kan worden geïndividualiseerd. De in de artikelen 177 lid 1 en 273 lid 1 eerste volzin vermelde persoonsgegevens van een getuige behoeven niet altijd van belang te zijn om de identiteit van een getuige te kunnen vaststellen. Zo kunnen bij een professionele getuige andere politiefunctionarissen bevestigen dat de getuige politiefunctionaris is en lid is van een arrestatie- of observatieteam of een pseudo-koper is. De naam, de voornamen, de leeftijd en de woon- of verblijfplaats van de getuige bijvoorbeeld kunnen alsdan niet worden aangemerkt als gegevens die van belang zijn voor de vaststelling van de identiteit van de getuige. De identiteit kan op andere wijze dan door mededeling van deze persoonsgegevens in voldoende mate worden vastgesteld.

Dit ligt anders bij een niet-professionele getuige. De bekendheid met de naam, de voornamen, het beroep, de leeftijd of de woon- en verblijfplaats van een dergelijke getuige kan wel degelijk nodig zijn om de betrouwbaarheid van die getuige te onderzoeken.

De rechter-commissaris onderscheidenlijk de rechter ter terechtzitting zal van geval tot geval moeten beoordelen in hoeverre genoemde gegevens bepalend zijn voor de vaststelling van de identiteit van de getuige. Bij de toepassing van de voorgestelde artikelen 177 en 273 Wetboek van Strafvordering zal het in de regel gaan om getuigen die

met de verdachte geen enkele relatie hebben, zoals toevallige voorbijgangers. Is er immers wel sprake van een relatie van de verdachte, dan zal de getuige door de verdachte herkend worden en heeft toepassing van genoemde bepalingen geen zin. Anderzijds wordt geconstateerd dat, als er niet van enige relatie met de verdachte sprake is, het belang van genoemde persoonsgegevens betreffende de getuige voor de vaststelling van de identiteit ook minder groot zal zijn. Als een toevallige voorbijganger getuige is van een bankoverval en deze kan door de verdediging over die waarneming rechtstreeks en zonder beperking ondervraagd worden, met dien verstande dat die gegevens zowel voor de verhorende rechter als voor de verdediging onbekend blijven, dan kan niet worden gezegd dat het ondervragingsrecht van de verdediging op een ontoelaatbare wijze wordt beperkt. Hetzelfde is het geval indien persoonsgegevens van een slachtoffer van verkrachting geheim worden gehouden.

Het is denkbaar dat de verdediging zich van bepaalde persoonsgegevens op de hoogte moet kunnen stellen ten einde te kunnen demonstreren dat de getuige onbetrouwbaar is en aan diens verklaring geen geloof gehecht moet worden. Het aan de verdediging onthouden van die gegevens kan ertoe leiden dat de verhorende rechter onbekend is met de identiteit van de persoon die hij wil ondervragen. Als de rechter-commissaris van oordeel is dat een bepaald persoonsgegeven betreffende de getuige aan de verdediging niet mag worden onthouden, dan staan hem twee mogelijkheden ter beschikking.

Hij kan een bevel bedoeld in het voorgestelde artikel 206a lid 1 geven. De getuige dient dan als bedreigde getuige te worden aangemerkt. Hij kan ook besluiten de getuige te vragen naar dit persoonsgegeven. In beide gevallen maakt hij geen gebruik van de hem in het voorgestelde artikel 273 lid 1 tweede volzin toegekende bevoegdheid.

Krachtens het vierde lid van artikel 177 vindt het eerste lid geen toepassing ten aanzien van bedreigde getuigen.

De rechter-commissaris is ontheven van de verplichting om de getuige naar de in het eerste lid omschreven persoonsgegevens te vragen. Deze bepaling dient te worden gezien in samenhang met het voorgestelde artikel 206c lid 3, waarin zelfs een verbod om de getuige naar die persoonsgegevens te vragen dient te worden gelezen.

Tenslotte wordt nog opgemerkt dat een dergelijke, beperkt anoniem verhoorde, getuige niet kan worden beschouwd als een persoon wiens identiteit niet blijkt, zoals bedoeld in de voorgestelde artikelen 328 lid 2 en 330 lid 3.

11. Motiveringsplicht van de rechter bij het gebruik van verklaringen van anoniemi voor het bewijs (artikel 344)

De wetgever stelt voor de reeds in artikel 344 Wetboek van Strafvordering bestaande motiveringsplicht van de rechter eveneens uit te breiden tot het geval waarin door de rechter bij de bewijsvoering gebruik wordt gemaakt van de verklaring van een bedreigde getuige. De rechter zal aldus in zijn uitspraak moeten doen blijken dat aan de in het voorgestelde artikel 328 lid 2 gestelde voorwaarden is voldaan.

De wetgever zou deze motiveringsplicht willen uitbreiden tot verklaringen van beperkt anoniem verhoorde getuigen.

Zulks geldt vooral ingeval de beperkte anonimiteit is toegekend vanwege het in verband met het afleggen van zijn verklaring ondervinden van overlast. Door een motiveringsplicht voor te schrijven wordt tegengegaan dat alle slachtoffers van bijvoorbeeld tasjesroof of aanranding als regel een beperkte anonimiteit wordt toegekend. De rechter zal zich steeds ervan moeten vergewissen of in het concrete geval aannemelijk is dat de getuige in verband met het afleggen van

zijn verklaring overlast zal ondervinden.

Uit de motivering van de rechter, die met de einduitspraak is belast, dient allereerst de reden voor toekenning van de beperkte anonimiteit te blijken. Voorts zal uit de motivering moeten blijken dat de toekenning van de beperkte anonimiteit geen afbreuk heeft gedaan aan het ondervragingsrecht van de verdediging. Ook het bezigen van schriftelijke verklaringen van anonieme personen tot bewijs dient naar het oordeel van de regering door de rechter uitdrukkelijk te worden gemotiveerd. Zo zal uit deze motivering moeten blijken of aan de in het voorgestelde artikel 330 lid 3 gestelde voorwaarden is voldaan. Voorts zal de rechter moeten doen blijken dat hij de betrokken verklaring behoedzaam en terughoudend heeft gebezigd.

12. De strafbaarstelling van het doen van uitingen die de verklaringsvrijheid van personen kunnen belemmeren (artikel 345a Wetboek van Strafrecht)

Het voorgestelde artikel 345a Wetboek van Strafrecht kan betekenis hebben in die gevallen waarin uitlokking tot meened niet aan de orde is, bijvoorbeeld omdat het causale verband ontbreekt, of omdat het gebezigde middel niet voldoet aan de daarvoor in het eerste lid van artikel 72 onder sub 2 Wetboek van Strafrecht gestelde eisen of omdat het gaat om een tegenover de politie afgelegde verklaring.

Het rechtsgoed dat in casu wordt beschermd is niet zozeer de waarheid van de verklaring als wel de vrijheid van de betrokken persoon om onbelemmerd een verklaring af te kunnen leggen. Het kan bovendien nuttig zijn dat bijvoorbeeld de politie een persoon die zich aan dergelijke uitingen te buiten wil gaan, onmiddellijk op het bestaan van deze strafbepaling kan wijzen.

De wetgever stelt voor niet alleen de intimidatie van getuigen en deskundigen, maar ook de intimidatie van andere personen die tijdens

het opsporingsonderzoek een verklaring willen afleggen, onder het bereik van de voorgestelde strafbepaling te brengen. Het lijkt bovendien gewenst om het werkingsgebied van de onderhavige strafbepaling niet te beperken tot het terrein van het strafrecht. De voorgestelde strafbepaling strekt ertoe de vrijheid van alle burgers om ten overstaan van een rechter of een ambtenaar naar waarheid of geweten een verklaring af te leggen te beschermen. Het fenomeen van de bedreigde getuige manifesteert zich immers ook op andere terreinen.

De wetgever heeft zich bij het bepalen van het strafmaximum georiënteerd op het strafmaximum dat staat op het uitlokken van meened (zes jaren) of mislukte beweging daartoe (artikel 182 Wetboek van Strafrecht, vijf jaren). De wetgever is van mening dat gelet op het te beschermen rechtsgoed, te weten de verklaringsvrijheid van getuigen en deskundigen, een strafmaximum van zes jaren gevangenisstraf passend is. Dat impliceert dat in geval van verdenking van dit misdrijf behalve de voorlopige hechtenis ook andere dwangmiddelen kunnen worden toegepast, zoals de aanhouding buiten heterdaad (artikel 45 lid 1 Wetboek van Strafvordering), de inverzekeringstelling (artikel 49 lid 1 Wetboek van Strafvordering), het onderzoek van telefoongesprekken (artikel 89 Wetboek van Strafvordering) en de spoedhuiszoeking buiten heterdaad (artikel 85 lid 1 onder 1 Wetboek van Strafvordering).

13. Overige procedures

De wetgever acht de noodzaak om met betrekking tot de herkenningprocedure (artikel 511 Wetboek van Strafvordering) en de procedure ten aanzien van de tenuitvoerlegging van de voorwaardelijke veroordeling (artikel 26 Wetboek van Strafvordering), waarbij ook gebruik kan worden gemaakt van verklaringen van getuigen, de ontworpen regeling van toepassing te

verklaren en in dergelijke procedures anonieme getuigenverklaringen te verkrijgen in onvoldoende mate aanwezig en is van mening dat de voorgestelde regeling voor dergelijke procedures te zwaar moet worden geacht.

De wetgever stelt daarom voor genoemde artikelen in deze zin aan te passen. In deze procedures gaat het om veroordeelden, niet om verdachten. Bij procedures met betrekking tot veroordeelden bestaat geen noodzaak voor het gebruik van anonieme getuigenverklaringen.

14. Het instellen van een rechtsmiddel door de bedreigde getuige

Er kunnen technische problemen rijzen bij de instelling van het hoger beroep door de (bedreigde) getuige. Zo rijst de vraag hoe iemand die onbekend wil blijven, hoger beroep moet instellen. De wetgever stelt in dit verband voor een nieuw artikel 380a Wetboek van Strafvordering in te voegen, dat hierop neerkomt dat het hoger beroep van een getuige op de voet van het bepaalde in artikel 206b lid 2 Wetboek van Strafvordering, wordt ingesteld door middel van een schriftelijke verklaring die de getuige doet toekomen aan de vervolgingsambtenaar. De vervolgingsambtenaar doet vervolgens hiervan schriftelijk mededeling aan de griffie van het gerecht, bij hetwelk de beschikking is gegeven.

De mededeling wordt na ontvangst op de griffie bij de processtukken gevoegd. Van de instelling van het hoger beroep wordt dadelijk aantekening gedaan in het op de griffie berustend register. Als dag van het hoger beroep geldt de dag van ontvangst van de schriftelijke verklaring door de vervolgingsambtenaar. De intrekking en afstand van het hoger beroep van de getuige geschieden op een zelfde wijze.

Paramaribo, 1 augustus 2002,

R. R. VENETIAAN.